

Vrijpraak voor Toon Roosens

► *Ludo Abicht*

Reeds velen hebben getracht de gebeurtenissen te verhalen die onder ons hebben plaatsgevonden aan de hand van gegevens, die ons werden overgeleverd door mensen die van het begin af aan ooggetuigen waren en in dienst van het woord zijn getreden.

Zo begint het **Evangelie van Jezus Christus volgens Lucas**, een tekst uit de tweede helft van de eerste eeuw waarin, onder de vorm van een zo getrouw mogelijke biografie van Jezus van Nazareth, vooral de ideologie van de nieuwe godsdienst wordt uiteengezet en verdedigd.

In deze bijdrage wil ik geen nieuwe biografie van Toon Roosens schrijven noch een samenvatting geven van zijn ideeën, maar wél, zoals Lucas, voortbouwen op de vele artikels en getuigenissen die reeds van verschillende kanten over hem verschenen zijn. Toon was advocaat en sociaal activist, een overtuigd marxist en een even gedreven flamingant, een student van de politieke economie en daarom zowel geïnteresseerd in de grote ontwikkelingen op internationaal vlak (de zogenaamde neoliberale globalisering) als op het effect dat deze trends hadden op het materiële leven en de politieke vrijheid van de meerderheid van de werkende mensen. Hij werkte in Brussel, was zonder meer tweetalig en bepleitte, juist omwille van zijn respect voor de rechten van de Vlaamse bevolking, een vorm van solidariteit met Wallonië die veel verder ging dan de verzurende, telkens weer oprispande transfers die naargelang van de omstandigheden door de Vlaamse politici en editorialisten nu eens ontkend, en dan weer benadrukt worden. Nadat ik Toon Roosens, naar aanleiding van een hem verleende prijs, al eens vergeleken heb met “de

grootmoedige man” van Aristoteles, ben ik niet van plan, hem ook maar van verre met Jezus te vergelijken. Daarover gaat het niet: wél, dat het weinig zin heeft, na en naast al de gespecialiseerde bijdragen die één of meerdere aspecten van zijn leven en werk belichten, in herhaling te vallen, en hier gaat de vergelijking met de evangelies mutatis mutandis op: uit de kritische lectuur van deze vier apologetische teksten blijft weliswaar weinig heel van de historische claims die later binnen het christendom tot een stereotiepe beeld van deze Jezus geleid hebben dat ons nog steeds achtervolgt, maar krijgt een aandachtig lezer een zeker gevoel van de fascinerende persoonlijkheid die achter deze verhalen staat. Mij interesseert hier niet zozeer de plaats en bijdrage van het werk van Antoon Roosens aan het sociale en politieke discours in Vlaanderen tijdens de tweede helft van de twintigste eeuw, bijvoorbeeld van de Daensistische en pluralistische inspiratie van de kring rond het maandblad **Het Pennoen** tot de ondogmatisch marxistische sfeer in het **Masereelfonds**, om slechts twee belangrijke polen van zijn politiek en sociaal engagement te vermelden, maar de mens achter al de activiteiten waarvan hij ofwel de bezieler was of de regisseur, en meestal beide tegelijk. Niet de mens in de zin van een onderzoek naar zijn “privédomein”, ook dat kan op zich boeiend zijn, maar naar de drijfveer voor zijn nooit aflatende inzet en, vandaar, naar de grote indruk die hij gemaakt heeft op de meeste mensen die hem beter leerden kennen.

Anders valt het niet te verklaren, dat een paar dozijn druk bezette mensen met soms duidelijk en scherp van elkaar verschillende politieke opvattingen het erover eens zijn, dat de nagedachtenis aan Toon zo trouw en zo accuraat mogelijk moet bewaard blijven. Niet zozeer uit piëteit, ook dat is op zich geen verkeerd motief, maar vooral met de bedoeling, de uitdaging die het leven en het werk van Toon geweest zijn, niet te laten verloren gaan.

Van Aristoteles naar Foucault

Het wezenlijke onderscheid tussen de “grootmoedige mens” uit de *Ethica Nicomachea* van Aristoteles en Toon Roosens was het diepe besef dat hij, met zijn studies en sprekerstalent, op geen enkele manier van natuur beter was dan “de velen” waar de Griekse aristocraat welwillend maar vanop veilige afstand op neerkeek. Toon gedroeg zich af en toe wel “gedistingeerd” en had in de dagelijkse omgang wat men vroeger “klasse” noemde, maar hij was ervan overtuigd, dat net die relatieve privileges van opvoeding en talent hem ertoe verplichtten, zich af te vragen waarom hij en een kleine groep anderen daar wél van konden genieten, maar de meerderheid van de mensen niet. En indien, zoals Marx schreef, schaamte voor sociale groepen en volkeren een eerste vereiste is voor de ontwikkeling van een revolutionaire mentaliteit, dan kan de realistische inschatting van je eigen positie op de sociale ladder een eerste voorwaarde zijn voor een levenslang engagement. Aristoteles en de andere leidende “aristoi” van Athene en de Griekse stadstaten zouden dit uiteraard nooit hebben kunnen begrijpen; tenslotte leefden zij in een wereld waarin het onderscheid tussen de burgers en de werkende mensen (slaven, somata – lijven – genoemd) niet of hoogst uitzonderlijk overbrugbaar was, en om de definitieve opheffing van dit onderscheid was het socialisten als Roosens nu eenmaal te doen. Indien we in de klassieke Oudheid willen blijven, vinden we een beter voorbeeld voor Toon bij de “vrijmoedige spreker” of parrèsiasteis, waarover Michel Foucault aan het eind van zijn leven zulke zinvolle zaken gezegd en geschreven heeft en die nog steeds opduikt in zijn postume geschriften.

Dat Toon een “vrijmoedig spreker” was, zullen weinigen ontkennen. Ik herinner me een debat over multiculturalisme en identiteit in “De Markten”, een paar jaar voor de val van de Muur, waar

hij op het eind van de avond vriend en vijand verraste met een niet meteen ter zake doende maar gloedvol pleidooi voor een “Socialistische Vlaamse Republiek”. De meerderheid van de aanwezigen waren het om uiteenlopende redenen waarschijnlijk eens met zijn republicanisme, dat overigens niets te maken had met de kwaliteit of het gebrek eraan van de huidige gesubsidieerden in en om het vorstenhuis maar het principe van de monarchie als intrinsiek ondemocratisch verwierp. Daar lag de steen des aanstoots (het “skandalon”) die avond niet, wel in de twee andere elementen van die nogal onverwachts in de zaal geslingerde leuze (“Leve de Socialistische Vlaamse Republiek !”). Roosens, dat wisten we al, was voorstander van een socialistische republiek, en als die term dan al iets betekent, dan ging het hier om een sterk gesocialiseerde economie die gericht was op een toenemende sociale gelijkheid van kansen en daarmee haaks stond op de eisen van de kapitalistische markt. Een economie waarin het sociaal kapitaal geherwaardeerd werd ten koste van het speculatief kapitaal en een politiek bestel dat niet langer onderworpen zou zijn aan de directe en indirecte dominantie van het privé-kapitaal. Alleen vrees ik, dat de niet marxistisch geschoolde toehoorders de minzame Toon Roosens plotseling leerden kennen als een would-be commissaris van een of andere Volksrepubliek, net toen de rest van de wereld het erover eens was dat dit soort “reëel bestaande socialisme” beter zo snel mogelijk moest worden afgevoerd. Uiteraard wisten zijn vrienden en medestanders dat Toon geen crypto-stalinist was, al was het maar vanwege zijn belangstelling voor en affiniteit met het trotskistische marxisme, maar dat verminderde de verontwaardiging bij een aantal aanwezigen niet echt. En waar de “dialectische en historische materialisten” in de zaal, om een zo breed mogelijke definitie te gebruiken, het in hun hart wellicht wel eens waren met dat verlangen naar een socialistische republiek, hadden de meesten van hen het niet zo begrepen op een “Vlaamse” variëteit daarvan. Bedoelde Roosens een volledig soevereine Vlaamse staat en was hij dus een “separatist” zoals Thomas Jefferson in 1776 in Boston en, in 1830 in Brussel, “Charlier met het houten been”? Of was hij één van die crypto-separatisten die het alsmoer over “confederalisme” hebben maar iets anders bedoelen, of toch een federalist in de internationale en historische betekenis van de term? Hoe dan ook, dààrvoor waren ze die avond blijkbaar

niet naar “De Markten” gekomen. Men zou de drie termen van deze slogan, die waarschijnlijk een heel precieze weergave was van het politieke en sociale streefdoel van Toon, hier stuk voor stuk kunnen analyseren en kritisch beoordelen maar, zoals de evangelist Lucas al zei: “Reeds velen hebben getracht de gebeurtenissen te verhalen ...” en nog anderen zullen het met veel talent en kennis van zaken in deze publicatie opnieuw doen. Ik heb dit karakteristieke incident, indien het er al één was, alleen maar vermeld om aan te tonen dat dit “vrijmoedig spreken”, deze “parrèsia” van Foucault geen vrijblijvende oefening in retoriek is, maar in feite de grondhouding van alle baanbrekers van de sociale en politieke geschiedenis, van de Bijbelse profeten en de Griekse kritische filosofen tot de leiders van de tientallen ketterse bewegingen waarover Theun de Vries met zoveel begrip en sympathie geschreven heeft, en van allen die zich op een of andere manier verzet hebben tegen een toestand die volgens hen onaanvaardbaar was, juist omdat hij kon veranderd worden.

Een “vrijmoedig spreker” is geen exhibitionist die er een pervers plezier in heeft, de mensen te schokken, “épater les bourgeois”, om op die manier zijn superioriteit te bewijzen. Dit is een typisch burgerlijke en egocentrische reactie die men na de puberteit best aan de nieuw aankomende generatie overlaat. Uiteraard zal iemand met ongewone, de bestaande machtsstructuren bedreigende revolutionaire ideeën de mensen schokken, maar ook dit is op zich geen positieve zaak. Tenslotte hebben de theoretici en leiders van de verschillende fascistische beweging van de vorige eeuw heel veel mensen met hun ideeën en programma's terecht geschokt, en dat geldt vandaag evengoed voor bijvoorbeeld mediafiguren die zich onomwonden voor het herinvoeren van de doodstraf uitspreken of andere reactionaire stellingen verkondigen. Het komt er volgens Foucault wezenlijk op aan, wát je vrijmoedig te vertellen had, tegen wie en onder welke omstandigheden.

In het volgende deel ga ik proberen, een aantal van deze criteria toe te passen op de figuur van Toon Roosens, omdat ik denk dat hij een eminent voorbeeld van een hedendaagse “parrèsias-teis” geweest is.

Wat is de waarheid ?

Om nog even in de sfeer van de evangeliën te blijven: in zekere zin had de Romeinse patriciër en scepticus Pontius Pilatus gelijk met zijn postmodern klinkend antwoord op de aan Jezus toegeschreven bewering, dat hij “de weg, de waarheid en het leven” zou zijn. In het grote Romeinse Rijk botste men op zoveel religieuze en culturele absolute waarheden en waarden, dat geen ernstig intellectueel daarvan onder de indruk kon zijn. Om louter pragmatische en administratieve redenen probeerden de machthebbers daarom, die verschillende identiteiten zoveel mogelijk te respecteren, zolang ze het goede beheer en de koloniale uitbuiting van het imperium niet in gevaar brachten. Maar wanneer ze met dergelijke claims geconfronteerd werden, konden ze alleen maar hun schouders ophalen en, als deze zelfverklaarde waarheidsdragers zichzelf met hun beweringen onmogelijk maakten, ostentatief hun handen in onschuld wassen. De “vrijmoedige sprekers” van Foucault daarentegen waren er diep van overtuigd, de waarheid te bezitten en konden dan ook niets anders dan deze waarheid openlijk te verkondigen. Dit was geen kwestie van arrogantie of verdwazing, maar van de plicht, deze diepe overtuiging uit te spreken of, in evangelische termen, “het licht niet onder de korenmaat te verstoppen”. Toen de opstandige monnik Martin Luther door de kerkelijke en wereldlijke autoriteiten ter verantwoording geroepen werd en van hem verlangd werd, zijn opinies in te trekken, zei hij: “Hier sta ik. Ik kan niet anders”. Antoon Roosens was er vanaf het begin van zijn politieke loopbaan van overtuigd geraakt, dat een Vlaamse emancipatiebeweging zonder uitgesproken sociale, zelfs socialistische dimensie de gevaarlijke neiging vertoonde, telkens opnieuw in een reactionair etnisch-nationalistisch avontuur te verzeilen. Daarmee plaatste hij zich, ondanks zijn onmiskenbare staat van verdienste, duidelijk buiten de burgerlijke vleugel van die beweging. Zolang de door hem en anderen op touw gezette succesrijke “Marsen op Brussel” hoofdzakelijk op de culturele en politieke rechten van de Vlamingen gericht waren, kon er nog over tactische samenwerking gesproken worden, maar toen hij in het verlengde daarvan in Antwerpen een mars organiseerde voor “politieke én sociale structuurhervormingen”, in feite voor federalisme én socialisme, werd de

kloof duidelijk. De grote massa haakte af en Roosens en zijn "Vlaamse Democraten" werden naar de marge gedreven. Wanneer hij echter, even consequent, beweerde dat een sociale beweging rekening moet houden met de legitieme culturele en politieke eisen van de Vlaamse bevolking, oogstte hij het wantrouwen en in bepaalde gevallen de openlijke vijandschap van vele linksen, ook binnen organisaties als het Masereelfonds, waar eveneens niemand de kwaliteit van zijn inzet en bijdragen als zodanig in vraag kon stellen. Hij had het zich makkelijker kunnen maken door resoluut voor het ene of het andere kamp te kiezen, maar dat zou hem in conflict gebracht hebben met zijn geweten, dat deze twee aspecten van zijn engagement nu eenmaal als onlosmakelijk met elkaar verbonden beschouwde. Uiteraard betekent de intensiteit, waarmee men een waarheid beleeft en de moed die men opbrengt om die te blijven verkondigen, niet automatisch dat men het ook bij het rechte eind heeft. Daarom is het echter bij Foucault niet te doen: de "vrijmoedige spreker" is voor hem iemand die zichzelf en zijn overtuigingen voortdurend opnieuw in vraag stelt, maar die, wanneer hij eenmaal van iets overtuigd is geraakt, zich ook volop engageert. Wie ook maar van ver de ontwikkeling van het politieke denken en handelen van Toon Roosens gevolgd heeft, kan niet anders dan tot het besluit komen, dat hij zich inderdaad nooit door andere motieven dan zijn diepste overtuiging heeft laten leiden. In een relatief democratische maatschappij is er, gelukkig, volop plaats voor tegengestelde meningen en stellingnamen, zolang men de tegenstander dezelfde vrijheid van meningsuiting waarborgt die men terecht voor zijn eigen opinies opeist.

Macht en onmacht van het vrije woord

Wanneer een heerser het woord tot een hoveling of andere onderdaan richt, is dit volgens Foucault geen uitoefening van de "parrèsia", maar een uiting van macht en gezag. De onderdaan kan al dan niet overtuigd worden van het gelijk van zijn machtige gesprekspartner, maar hij kan hem niet als gelijke van antwoord dienen. Ook hier is het heel goed mogelijk, dat de heerser het bij het rechte eind heeft, maar met zijn opinie loopt hij normaal gesproken niet het gevaar van vervolging of discriminatie. De lepe Niccolo Machiavelli zal daar eeuwen later aan toevoegen dat een wijze heerser er goed aan doet, dit voorrecht niet onverstandig te gebruiken, indien hij zijn macht

en zijn privileges wil behouden. Daarmee zijn we al een heel eind op weg naar de moderne staat, maar Foucault had het over de Griekse despoten en machthebbers die zich zo'n absoluut gezag konden permitteren.

De echte "vrijmoedige spreker" is daarom per definitie iemand die "van onderuit spreekt", dat wil zeggen zijn overtuiging verdedigt tegen de overheden, zoals de kleine monnik Martin Luther tegen de machtige keizer Karel V. Daardoor wordt de act van het spreken zelf een opstandige daad, omdat hetgeen de spreker zegt niet aangenaam in de oren van de machthebbers zal klinken die er dan ook alles voor zullen doen, zulke mensen ofwel het spreken te verbieden of hen in elk geval voor hun vrijmoedigheid zullen straffen. De voorwaarde voor deze vrijheid is dus de moed, tegen het gezag in te gaan in het volle bewustzijn, daarmee vrijheid, gezondheid en zelfs leven op het spel te zetten en in het beste geval zijn carrière in gevaar te brengen. Iemand die "getuigenis" aflegt van de waarheid die hem bezielt, heet daarom in de Griekse wereld en in het vroege christendom ook een marturos, een "martelaar". In de democratische maatschappij loopt diegene die van zijn recht op vrije meningsuiting gebruik maakt, gelukkig niet zo'n extreme risico's en dit is waarschijnlijk één van de belangrijkste verworvenheden van de Moderniteit. Toch weet iedereen, dat ook in onze samenleving klokkenluiders en critici gewoonlijk een prijs voor hun vrijmoedigheid zullen moeten betalen en het daarom altijd veiliger is, "zijn nek niet te ver uit te steken en allerlei potjes liefst gedekt te houden", zoals de volkswijsheid leert. In een democratie is er echter, naast het begrijpelijke ressentiment van de hoge heren, nog een andere vorm van macht aan het werk, die de laatste decennia bekend staat onder de naam van de "politieke correctheid": wie daarvan afwijkt, zal niet meteen de overheid op zijn dak krijgen, maar riskeert de sanctie van een ostracisme dat in vele gevallen pijnlijker is dan de rechtstreekse ingreep van de officiële machthebbers. Pijnlijker, omdat die sanctie niet het werk is van de openlijk verklaarde tegenstander, van wie men niets anders verwacht, maar van mensen die, vanuit hun eigen grote gelijk, met morele verdachtmakingen werken, waartegen men zich veel moeilijker kan verdedigen. In een wereld die steeds minder dialectisch denkt, wordt iemand die van de partijlijn afwijkt, zonder veel argumenten naar het kamp van de vijanden van de democra-

tie verwezen. Zo heb ik het meer dan eens meegemaakt, dat een oerdemocraat als Toon Roosens zonder blikken of blozen van fascisme beschuldigd werd door mensen die het bijvoorbeeld niet eens waren met zijn opvattingen over de rol die een democratisch nationalisme kon spelen in de strijd voor het andersglobalisme. Die mensen hadden uiteraard het recht, daarover met hem van mening te verschillen, maar hoegenaamd niet, hem daarom als progressief en democraat af te schrijven. Men kan dergelijke oordelen weliswaar als dom, onwetend of kwaadwillig naast zich neerleggen, maar het vergt de nodige moed, vanuit een duidelijke minderheidspositie tegen de dictatuur van de "politiek correcte" meerderheid in te gaan. Ook in die discussies is Roosens een "vrijmoedig spreker" in de zin van Foucault gebleven, al weten we, dat hem niet psychologisch niet altijd makkelijk gevallen is, tegen de heersende stroom op te varen.

Er zijn andere tijden gekomen: de parrèsia in de postmoderniteit

Toon Roosens ontwikkelde zijn sociale en politieke ideeën in de modernistische periode na W.O.-II, toen men, naast de materiële heropbouw van het geteisterde Europa, naar nieuwe wegen zocht om de zwaar aangeslagen democratie opnieuw geloofwaardig en zo mogelijk onaantastbaar te maken. Sommige Europese intellectuelen geloofden dat de tijd gekomen was om de onderlinge economische samenwerking en wederzijdse afhankelijkheid tussen de Europese staten zodanig te verankeren, dat het gevaar voor een derde internationale oorlog tussen die Europese staten vrijwel onmogelijk zou worden. Maar ze konden hun droom alleen maar realiseren binnen het kader van de Koude Oorlog, wat in het Westen betekende dat die Europese eenmaking onder toenemende druk stond van de Verenigde Staten, de grote overwinnaar van de Tweede Wereldoor-

log. Het oude ciuis regio, et illius regio werd vertaald in een steeds grotere militaire, politieke en economische afhankelijkheid van de VSA, via o.m. de NAVO, het systematische anticommunisme en de directe of indirecte inminging van de VSA in het sociale en politieke leven. Het gevolg was dat het model van het zogenaamd 'militair-industriële complex' dat in de VSA al in de jaren veertig uitgebouwd was, ook in Europa

ging domineren. Het nieuwe Europa van de idealistische stichters werd op de eerste plaats een 'Europa van de bankiers en industriëlen', met een beperkte politieke dimensie. De verdere ontwikkeling van de noodzakelijke, sociale verworvenheden vond vooral plaats op nationaal niveau in het kader van de overleconomie, waarbij elke poging tot sociale radicalisering werd afgeremd door de internationale tegenstelling tussen de twee grote machtsblokken. Wie zich links van de heersende sociaal-democratie (of de christen-democratische variant ervan) opstelde, werd al vlug afgeschilderd als een subversieve bondgenoot van de Sovjet-Unie, of het nu ging om communistische partijen die inderdaad nog lange tijd trouw zijn gebleven aan het Sovjetcommunisme of om

marxistische organisaties die uitdrukkelijk het stalinisme verwierpen, maar even verwoede tegenstanders waren van het in het Westen heersende kapitalisme. In dat klimaat van de Koude Oorlog was het niet makkelijk, als onafhankelijk denkende 'vrije spreker' het kapitalistisch systeem aan te vallen, zonder van medeplichtigheid met de Oost-Europese 'regimes', zo heette dat toen, te worden beschuldigd. Toon Roosens was één van die vrije geesten die, vanuit een Gramsciaanse, dat wil zeggen niet-kapitalistische analyse, de onmenselijkheid van het kapitalisme en de ontoereikendheid van de Westerse sociaal-democratie, bleven aanklagen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat hij zich aangetrokken voelde

Zo heb ik het meer dan eens meegemaakt, dat een oerdemocraat als Toon Roosens zonder blikken of blozen van fascisme beschuldigd werd door mensen die het bijvoorbeeld niet eens waren met zijn opvattingen over de rol die een democratisch nationalisme kon spelen in de strijd voor het andersglobalisme.

tot de ideeën van Ernest Mandel en andere trotskisten. Toch kon hij zich, onder invloed van Gramsci, niet helemaal achter het leninisme van de Vierde Internationale scharen en had hij, vanuit zijn Vlaamsgezinde overtuiging, moeite met de manier waarop bijna alle marxisten weinig of geen belangstelling voor de volgens hem rechtvaardige Vlaamse eisen konden opbrengen.

Maar de tijd stond niet stil, en de toenemende intellectuele en politieke verarming binnen het Sovjetblok leidde tenslotte tot de spanningen die, mede maar niet alleen onder druk van de Koude Oorlog en de wapenwedloop, eerder tot een implosie dan tot een vorm van 'permanente revolutie' geleid hebben. In het Westen kwam het sociaal-democratische model van de verzorgingsstaat na de oliecrisis van de jaren zeventig onder toenemende kritiek te staan, en werd de weg geopend naar een centrumlinks, 'paars' model, soms ook de 'derde weg' of 'de actieve welvaartsstaat' genoemd. De Amerikaanse cultuurfilosoof Fredric Jameson noemde het postmodernisme, dat met deze ontwikkelingen gepaard ging, met een gelukkige formule "de culturele logica van het late kapitalisme". In de jaren negentig leek het erop, alsof het neoliberale, kapitalistische kamp op zowat alle fronten de strijd gewonnen had: politiek, sociaal-economisch en nu ook ideologisch. Opnieuw was Antoon Roosens één van die 'vrije sprekers' die zich krachtadig en geargumenteed tegen deze nieuwe ontwikkeling verzetten. Zijn vele artikelen over de overgang van de traditionele industrie naar de diensteneconomie, zijn toespraken over de rampzalige gevolgen van die neoliberale globalisering, de vormingscursussen die hij overal hield waar men maar wou luisteren, getuigen van deze onverminderd radicaal democratische overtuiging en inzet. Hij was, als marxist, uiteraard geen tegenstander van de globalisering, maar wel van de huidige schaamteloos kapitalistische vorm ervan. Hij was evenmin een eng nationalistisch tegenstander van de Europese samenwerking, maar wel van het ondemocratische 'business'-Europa dat hij als een bedreiging zag voor de sociale

verworvenheden die de arbeidersklasse, ondanks of wellicht gedeeltelijk dankzij de Koude Oorlog had kunnen veroveren.

Wat de ideologische discussie betreft, kan men uiteraard het postmodernisme als een gevaarlijke ontwikkeling van het denken bestrijden, maar kan men de postmoderniteit als gegeven realiteit niet ontkennen en doen alsof er geen fundamentele veranderingen hebben plaatsgevonden. Roosens was nuchter genoeg om met deze evolutie rekening te houden, zonder daarom zijn principieel verzet tegen het dominante systeem, het meestal verzwegen grootste van alle 'grote verhalen' op te geven. Over de aard van dat verzet verscheen in *Le Monde Diplomatique* van mei 2004 een editoriaal van een andere 'vrije spreker', de hoofdredacteur Ignacio Ramonet, dat mijns inziens Toon Roosens op het lijf geschreven is, en dat ik daarom graag in vertaling als passend naschrift overneem:

*Toon Roosens was één van die
vrije geesten die, vanuit een
Gramsciaanse, dat wil zeggen
niet-kapitalistische analyse, de
onmenselijkheid van het
kapitalisme en de
ontoereikendheid van de
Westerse sociaal-democratie,
bleven aanklagen.*

"Zich verzetten betekent nee zeggen. Nee tegen de verrechtsing. Nee tegen alle arrogantie. Nee tegen de economische verbrijzeling. Nee tegen de nieuwe heren van de wereld. Nee tegen de financiële machten. Nee tegen de G8. Nee tegen de 'consensus van Washington'. Nee tegen de totalitaire markt. Nee tegen de integrale vrijhandel. Nee tegen de dominantie van 'het pokerspel van het Kwaad' (de Wereldbank, het IMF, de OCDE, de WHO). Nee tegen het hyperproductivisme. Nee tegen de genetisch gemanipuleerde organismen. Nee tegen de permanente privatiseringen. Nee tegen de onweerstaanbare uitbreiding van de privé-sector. Nee tegen de uitsluiting. Nee tegen het seksisme. Nee tegen de sociale achteruitgang. Nee tegen de afbouw van de Sociale Zekerheid. Nee tegen de armoede. Nee tegen de ongelijkheden. Nee tegen het vergeten van het Zuiden. Nee tegen de dood van 30.000 arme kinderen per dag. Nee tegen de vernietiging van het milieu. Nee tegen de militaire hegemonie van één enkele supermacht. Nee tegen de preventieve oorlog. Nee tegen de militaire invasies. Nee tegen het terrorisme. Nee tegen de aanvallen op de burger-

bevolkingen. Nee tegen de islamofobie. Nee tegen de obsessie met de totale veiligheid. Nee tegen de veralgemeende bewaking. Nee tegen de politiecontrole op het denken. Nee tegen de culturele verschraving. Nee tegen de nieuwe vormen van censuur. Nee tegen de leugenachtige media. Nee tegen de media die ons manipuleren.

Zich verzetten betekent ook ja te kunnen zeggen. Ja tegen de solidariteit tussen de 6 miljard bewoners van onze planeet. Ja tegen de rechten van de vrouwen. Ja tegen het bestaan van een vernieuwde VN. Ja tegen het nieuwe Marshallplan om Afrika te helpen. Ja tegen de definitieve uitroeiing van het analfabetisme. Ja tegen een internationaal offensief tegen de digitale breuklijn. Ja tegen een internationaal moratorium voor het behoud van drinkbaar water. Ja tegen het bezorgen van essentiële medicatie aan iedereen. Ja tegen beslissende acties tegen AIDS. Ja tegen het behoud van de minderheidsculturen. Ja tegen de rechten van allochtonen.

Ja tegen de sociale en economische rechtvaardigheid. Ja tegen een meer sociaal en minder mercantiel Europa. Ja tegen de 'consensus van Porto Alegre'. Ja tegen een Tobinbelasting om de burgers te helpen. Ja tegen een belasting op de wapenhandel. Ja tegen de opheffing van de schulden van de arme landen. Ja tegen het verbod op fiscale paradijzen.

Zich verzetten is dromen dat een andere wereld mogelijk is. En eraan blijven voortbouwen."

Of, om te eindigen met de woorden van het Lucasevangelie: amen, het zij zo.

AANKONDIGING

Masereelfonds Gent organiseert, in samenwerking met IMAVO, een

Leesgroep "Yves Salesse, Manifest voor een ander Europa"

In 2004 verscheen van Yves Salesse, vice-voorzitter van de Franse *Fondation Copernic*, een kort en krachtig *Manifeste pour une autre Europe*. Hij slaagt erin om in een begrijpelijke taal zowel een haarscherpe analyse van de huidige Europese constructie te geven als een hoopgevend alternatief aan te reiken. In zijn voorstellen heeft Salesse het over een Europese sociale politiek, grondrechten en de strijd tegen de werkloosheid, zonder in het euvel van 'groei vóór alles' te vervallen: duurzame ontwikkeling en nieuwe verhoudingen met de landen van het Zuiden moeten een integraal deel zijn van de Europese politiek. Zo'n emanciperend project kan alleen gedragen worden door democratische instellingen, waarvoor ook een hoop denkpijpen geopend worden. *Eindelijk iets zinnigs over Europa*, werd hier en daar gedacht in Vlaamse sociale bewegingen, en prompt werd het Manifest vertaald.

Onder leiding van Francine Mestrum, één van de auteurs van het voorwoord in de Nederlandstalige versie wordt een leesgroep gevormd die met het boek als uitgangspunt wil nadenken over de Europese grondwet en het functioneren van de E.U.

Deelname is gratis (inschrijving is verplicht 09/2253853 of gent@masereelfonds.be)
Het boek kan bij inschrijving tegen verminderde prijs besteld worden.

DATUM: woensdag 16 februari 2005 vanaf 19u30

PLAATS: Masereelhuis, Filips Van Arteveldestraat 35, 9000 Gent